

И, наистина, чуденъ напредъкъ е правило нашето умствено пробужданіе! На 2 януарий 1835. Габрово ни дава първото българско мъжско училище по европейски образецъ; отъ 1836 до 1841. таквизъ изникватъ въ Свищовъ, Копривщица, Казанлъкъ, Карлово, Сопотъ, Панагюрище, Калоферъ, Сръдецъ, Търново, Тръвна, Котелъ, Стара-Загора, а на 1845 броятъ имъ възлиза вече на 53 въ разнитѣ краища на България. Между 1840—45 се появяватъ и първитѣ дѣвически училища. На 1844 се основава български периодически печатъ. Ще рече, вътрѣ въ 10 години се полага на здрава основа систематичното развитие на народното ни просвѣщение.

Гдѣ е отворено първото женско училище у насъ? На това питаніе „Любословіе“ съ едно интересно и прочувствено изложение дава отговоръ и, чии ни се, окончателенъ. Прѣзъ 1845. г. до Фотиновъ стигнала радостната вѣсть, че въ Враца се отворило женско училище, и той въ „Любосл.“ (I. т., 128) се врежълъ, като се увѣри наздраво, да опише това важно дѣло. Свѣдѣнія му пристигнали,¹⁾ и той въ II. г. стр. 13.—14. на списанието излага работата. Оставаме понататъкъ да говори самъ Фотиновъ: „Това учреждение за да се учи и да има частъ въ тая Божественная и небесная дарба женскій полъ стана така: Вѣчнопамятная и преблаженная Евгения, майка Божочестивѣйшаго Епископа Врацъ Агапіа, родомъ, по нѣкоему ми извѣстію, отъ Дарданскія предѣлы, отъ кои и славный Самодержецъ, великій Юстиніанъ и вуйка му Юстинъ происхождатъ. Тая вѣчнопамятна и блаженна майка Евгения, имаше една служебница мома, родомъ болгарка отъ Плевенъ, но имя сея достопохвальная дѣвица не ми е извѣстно за описаніе ея. Научи тая пейна си служанка (измиярка) перво Греческій языкъ; послѣ по това дадохъ я (τινυ εδѣσασμεν)²⁾ да се научи славянски (вижда се да е пратена за това ученѣ или при Калоферскіи монахини (калугерицы), или при Самоковскіи). А тая отрасль болгарска какъ благородна и остроумна дѣвица съ съ теpla и горяща любовь и съ усердное прилѣжаніе научисе така, щото да се удостои да испълни и на свой си Госпожа благіи желанія, и на свой родъ да стане первый предводитель всякія благонравности и образованія Народнаго. Учредиха едно училище въ Плевенъ, и поставиха я да учи въ него момичета.

143. Само тия мѣста посочвамъ, защото на рѣка имамъ само токо II. годишница на списанието.

1) Отъ лице, както казва Ф., достоверно и участвовало въ самата работа; предпологаме отъ самага Агапіа Врачански.

2) Името до Ф., види се, е било написано на грѣцки.